

2017-054

Archeologienota

Sint-Baafs-Vijve Leiestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

10-6-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Sint-Baafs-Vijve (Wielsbeke) Leiestraat waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het projectgebied (ca. 28 388m²) bevindt zich tussen de Rijksweg en de Kasteelbeek (een oude Leiearm) te Sint-Baafs-Vijve. De percelen die deel uitmaken van het plangebied zijn terug te vinden onder Wielsbeke, afdeling 1, sectie C, nrs. 101R2, 101S2, 109R, 109T (partim) en Wielsbeke afdeling 3 (Sint-Baafs-Vijve), sectie B, nrs. 337W, 650C, 650B (partim), 338A en 338B. Het overgrote deel van het plangebied bestaat uit akkerland. Aanpalend aan de Rijksweg bevinden zich nog twee vlasschuren en een oude vlasroterij, deel van een oude vlasfabriek en vastgesteld bouwkundig erfgoed. Een ander perceel is als weiland in gebruik.

De geplande werken omvatten in eerste instantie het slopen van de oude vlasschuren en roterij. Nadien zal op het terrein een grote verkaveling ingepland worden met diverse woonkavels, wegenis, nutsvoorzieningen en rioleringen. Op het moment van schrijven is het exacte ontwerpplan nog niet concreet, maar de geplande werken zullen het volledige bodemarchief verstoren binnen het plangebied.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet gestaafd worden, en is er een zeker potentieel op archeologische sporen of sites aanwezig. Een deel van het onderzoeksgebied is mogelijk verstoord door bebouwing door loodsen en gebruik als stort. De verstoringsgraad dient onderwerp uit te maken van verder onderzoek.

Het is noodzakelijk om verder vooronderzoek uit te voeren over het volledige plangebied (28 388m²). In eerste instantie dienen landschappelijke boringen uitgevoerd kunnen worden. Op die manier kan de verstoring ter hoogte van het voormalige stort nagegaan worden. De landschappelijke locatie van het plangebied biedt daarenboven potentieel op het voorkomen van steentijdsites. Gezien de helling naar de oude Leiearm toe, is er potentieel op een door colluvium of alluvium afgedekte bodem waar een eventuele steentijdsite goed bewaard kan zijn. De landschappelijke boringen dienen na te gaan of er een bodemkundig potentieel is op het voorkomen van bewaarde steentijdartefactensites, en of er bepaalde zones verstoord zijn waardoor geen archeologische sporen meer verwacht kunnen worden. Afhankelijk van het resultaat dient een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden, eventueel aangevuld met een waarderend archeologisch booronderzoek of proefputten in functie van steentijd artefactensites. Nadien, of indien blijkt dat geen bodemkundig potentieel aanwezig is op bewaarde steentijdsites, dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden. Deze techniek is de beste methode om grondsporen vanaf het neolithicum te kunnen opsporen.

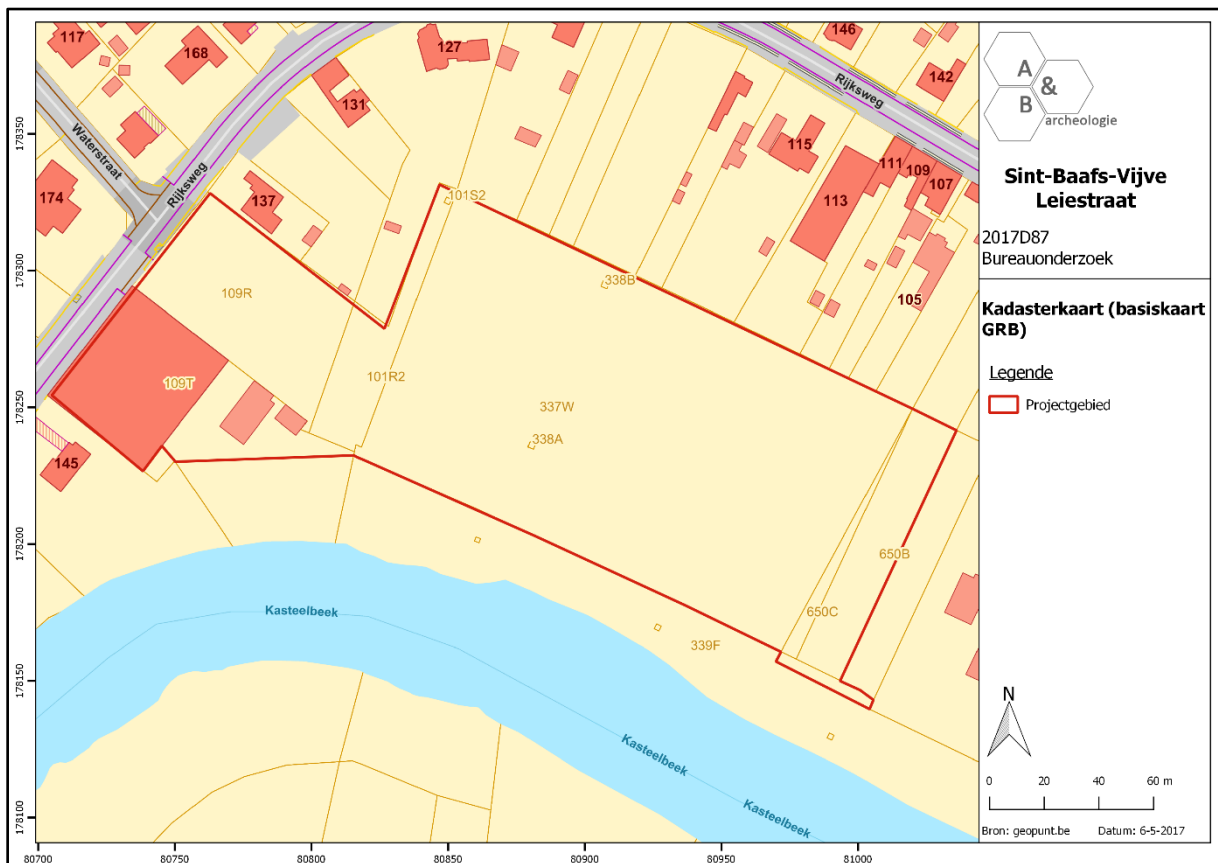
Aangezien de terreinen nog niet in eigendom zijn van de initiatiefnemer dient het terreinonderzoek in uitgesteld traject te gebeuren.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Sint-Baafs-Vijve (Wielsbeke), Leiestraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 80705 en Y: 178139 ; X: 81036 en Y: 178331

Kadastergegevens: Wielsbeke, afdeling 1, sectie C, nrs. 101R2, 101S2, 109R, 109T (partim) en Wielsbeke afdeling 3 (Sint-Baafs-Vijve), sectie B, nrs. 337W, 650C, 650B (partim), 338A en 338B. (zie figuur 1)

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt.be).

De totale site heeft een oppervlakte van ongeveer 28 388m². Op basis van de impact van de werkzaamheden dient over het gehele terrein verder vooronderzoek te gebeuren. Het perceel waarop de vlasschuren en roterij staan is in gebruik geweest als stort. Mogelijk is hier het bodemarchief verstoord. Indien de verstoring door landschappelijke boringen onomstootbaar aangetoond kan worden, waarbij geen verwachting meer is op bewaarde archeologische sporen, kunnen deze zones uitgesloten worden van verder onderzoek. Aangezien de terreinen nog niet in eigendom zijn van de initiatiefnemer dient het onderzoek in uitgesteld traject te gebeuren.

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven per methode. Elke onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord.

- Landschappelijke boringen
 - Hoe is de bodemkundige opbouw van het terrein?
 - Zijn bepaalde delen van het plangebied verstoord en wat is de graad van verstoring? Is de zone van het voormalige stort verstoord? Kan het archeologisch niveau nog bewaard zijn onder de vlsschuren?
 - Is er, of zijn er een of meerdere archeologische niveaus aanwezig, en op welke diepte bevinden deze zich? Worden deze bedreigd door de geplande werken?
 - Bevinden zich afgedekte bodems ter hoogte van het plangebied die een goede bewaring inhouden voor eventuele steentijdsites?
 - Wat zijn de verder te nemen maatregelen?
- Verkennende en waarderende boringen, proefputten in functie van steentijdartefactensites, indien de landschappelijke boringen een bodemkundig potentieel aantonen op aanwezigheid van een steentijdsite:
 - Zijn er mobiele prehistorische artefacten aanwezig? Uit welke periode stammen deze?
 - Is er sprake van concentraties met zones van hoge densiteit aan artefacten? Is het mogelijk deze zones af te bakenen?
 - Zijn de artefacten te associëren met specifieke bodemhorizonten?
 - Is ter hoogte van het projectgebied een of meerdere prehistorische site aanwezig? Hoe is de bewaringstoestand?
 - Kan worden uitgesloten dat voor de periode volgend op de prehistorie een archeologische site aanwezig is binnen het projectgebied?
- Proefsleuven:
 - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
 - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
 - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?

- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstering binnen het plangebied?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

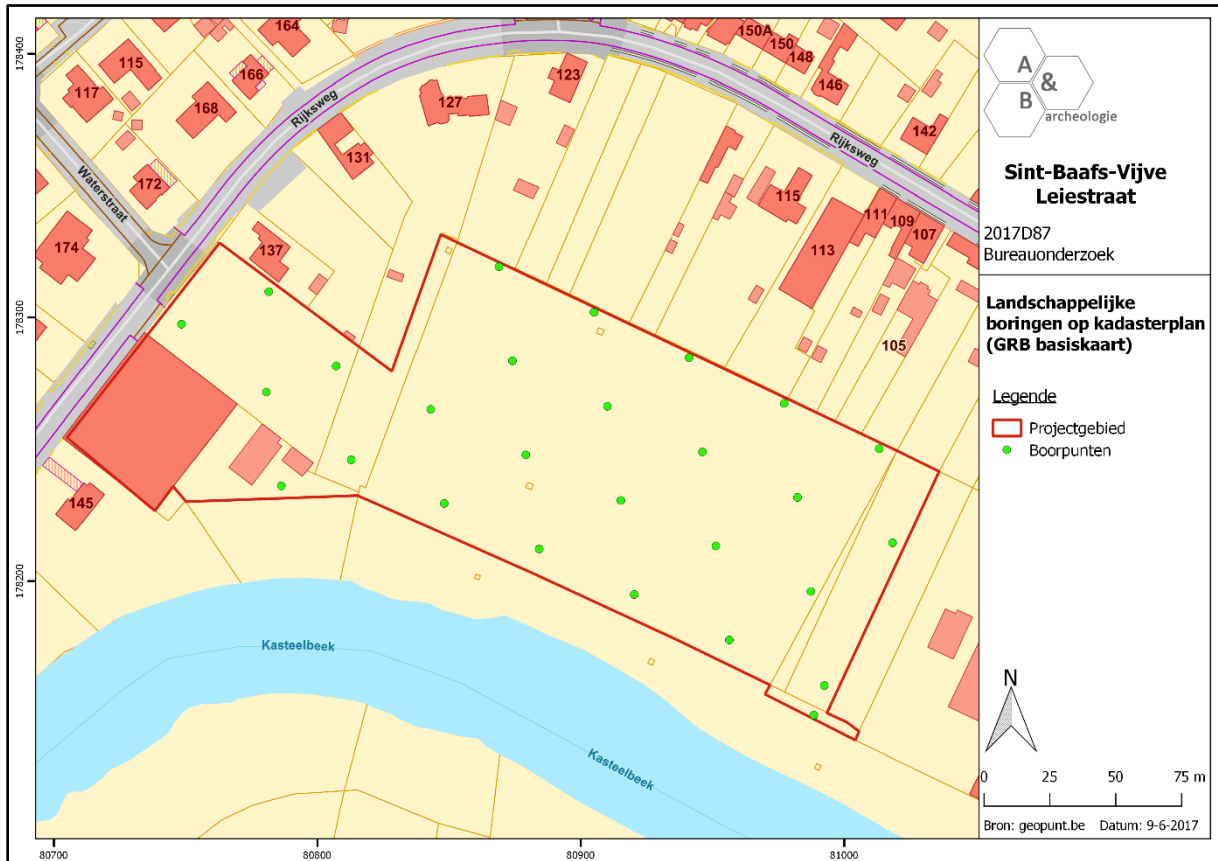
Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek noodzakelijk is. In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren. Afhankelijk van de resultaten daarvan dient een eventueel verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek en proefputten in functie van steentijdartefactensites ondernomen te worden. Nadien moeten de onverstoorde delen van het terrein onderzocht worden met proefsleuven. De voorziene onderzoeksmethodes moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Het landschappelijk booronderzoek dient uitgevoerd te worden voor de sloop van de vlasloodsen en roterij. Het landschappelijk booronderzoek dient namelijk uit te maken of het archeologisch niveau nog bewaard kan zijn onder de bebouwing. Indien het archeologisch niveau nog bewaard kan zijn, moet de bebouwing gesloopt worden tot het maaiveldniveau alvorens het proefsleuvenonderzoek van start gaat. Bij het proefsleuvenonderzoek moet deze zone dan onderzocht worden. Indien het landschappelijk booronderzoek kan aantonen dat onder de gebouwen geen archeologische sporen meer verwacht kunnen worden, kan de bebouwing volledig afgebroken worden en kan deze zone uitgesloten worden van het proefsleuvenonderzoek.

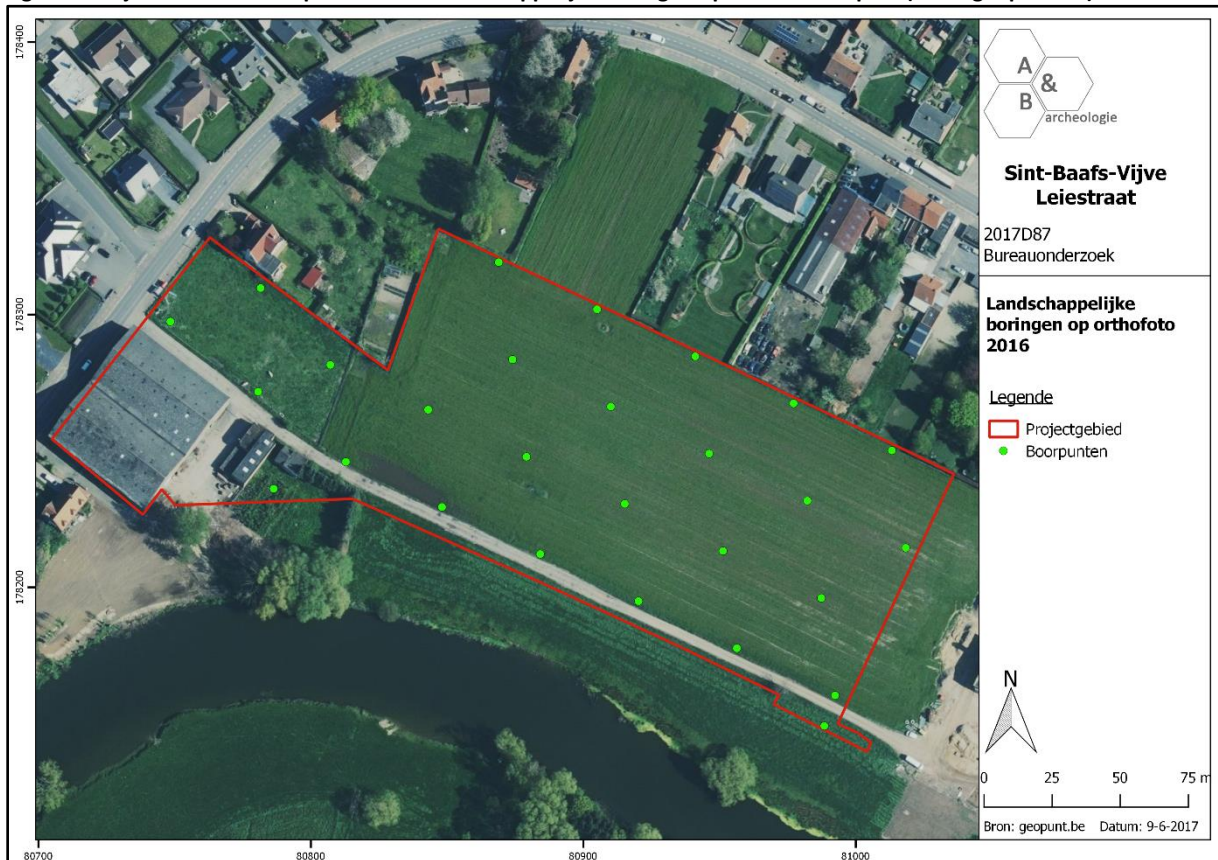
- Landschappelijke boringen

Door middel van landschappelijke boringen kan de bodemopbouw van het plangebied worden onderzocht. Op die manier kan het eventuele potentieel op prehistorische sites worden nagegaan. Het landschappelijk booronderzoek dient handmatig te gebeuren met een Edelmanboor met diameter van 7cm. Het voorgestelde boorgrid geeft 27 boorpunten weer in een verspringend grid van 40 bij 30m.

De erkend archeoloog kan afwijken van dit patroon, mits gefundeerde motivatie. De diepte van de boringen is afhankelijk van de bodemopbouw en in functie van het bepalen van de bewaringstoestand van de bodem en het nagaan van de aan- of afwezigheid van een afgedekte bodem. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen al dan niet geschikt bevonden zones afgebakend worden voor een verder verkennend archeologisch booronderzoek.

Figuur 2 Projectie van de boorpunten voor landschappelijke boringen op het kadastrale plan (bron: geopunt.be).

Figuur 3 Projectie van de boorpunten voor landschappelijke boringen op de meest recente orthofoto uit 2016 (bron: geopunt.be).

- Verkennende archeologische boringen

Indien het landschappelijk booronderzoek aantoont dat er een bodemkundig en landschappelijk potentieel is op de aanwezigheid van een steentijdsite dient dit verder onderzocht te worden, zodanig de aan-of afwezigheid van een steentijdartefactensite kan worden vastgesteld. Op de potentieel geschikte zones wordt daartoe een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Dit gebeurt met een Edelmanboor met diameter van minimaal 10cm in een verspringend gelijkbenig driehoeksgrid van 10 bij 12m. De registratie van de bodemopbouw gebeurt zoals bij het landschappelijk booronderzoek.

De opgeboorde stalen worden nat gezeefd op een maaswijdte van 1mm en onderzocht op het voorkomen van archeologische indicatoren (silex, (verbrand) bot, aardewerk, puin, ...) door een steentijdspecialist.

Een boorplan kan pas opgesteld worden na uitvoering van het landschappelijk booronderzoek.

- Waarderende archeologische boringen / proefputten in functie van steentijdartefactensites

Wanneer de resultaten van het verkennend archeologisch booronderzoek positieve resultaten opleveren voor bepaalde zones dient dit verder onderzocht te worden om zodoende de site verder te kunnen waarderen. Bij grote zones met een bewaard bodemprofiel wordt best het boorgrid verdicht (5 bij 6m). Indien de bewaring van de bodem minder goed is, of indien het kleine clusters betreft, opteert men best voor een grid proefputten van 1m². De inplanting hiervan is afhankelijk van de resultaten van het verkennend archeologisch booronderzoek. Bij het uitgraven wordt de teelaarde apart ingezameld en wordt er gewerkt met zeefvakken van 0,5 bij 0,5m. Op die manier kunnen de resultaten van het vooronderzoek meegenomen worden bij een eventueel vervolgonderzoek. In het vlak aanwezige sporen worden geregistreerd en de vulling wordt apart ingezameld. De profielputten worden verdiept tot in de steriele moederbodem waarbij om de 10cm een nieuw vlak wordt aangelegd. Per eenheid (put, kwadrant, niveau, spoor) wordt de ingezamelde grond nat gezeefd op maaswijdte 1mm en na het drogen door een vuursteenspecialist geanalyseerd. Na afloop van het veldwerk wordt per proefput minimaal 1 profiel gedocumenteerd door een aardkundige.

Een boor- en/of proefputtenplan kan pas opgesteld worden na uitvoering van de verkennende archeologische boringen.

- Proefsleuven

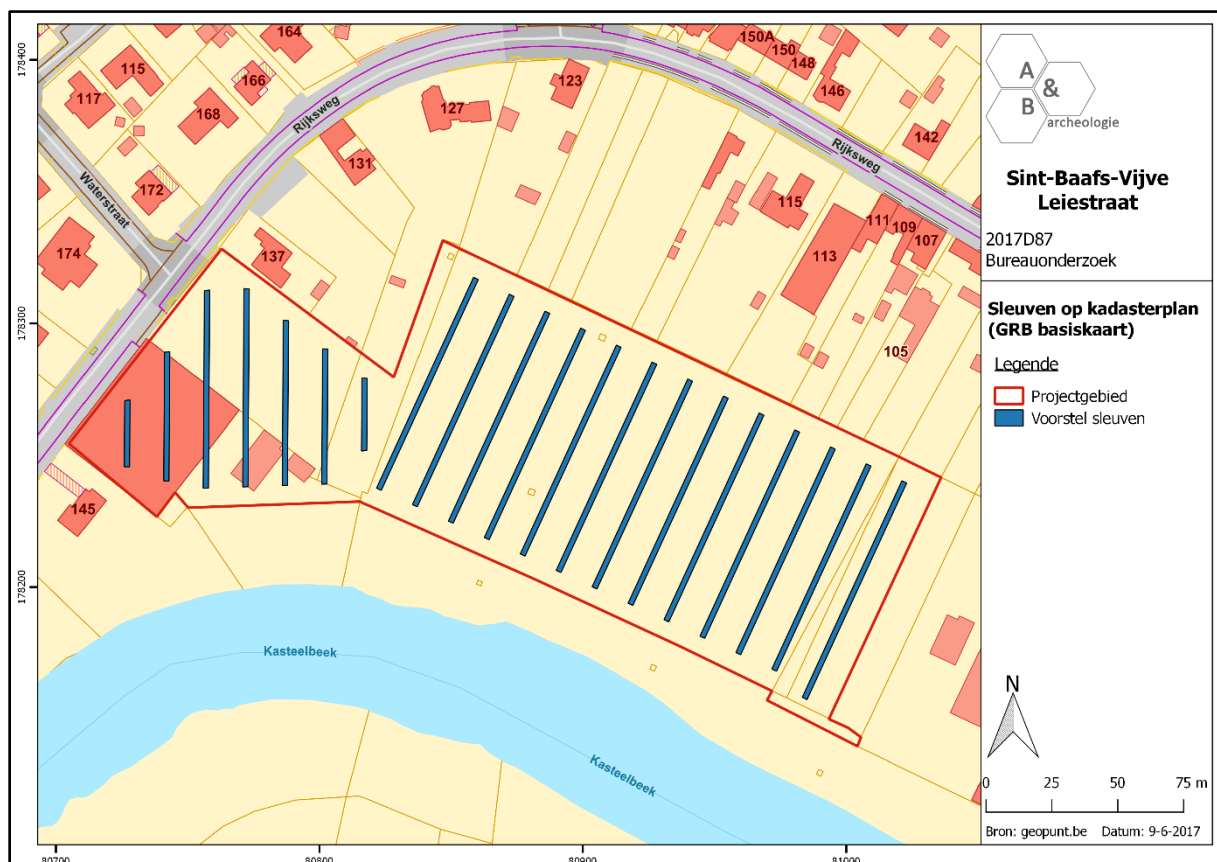
Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en rekening houdend met de afhelling van het terrein richting de oude Leiearm worden de sleuven haaks op de rivier georiënteerd. Op die manier kan de relatie tussen bodem en landschap best begrepen worden. 7

parallele sleuven kennen daardoor een N-Z oriëntatie, 13 parallele sleuven een NNO-ZZW oriëntatie. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

Indien uit het landschappelijk booronderzoek blijkt dat bepaalde zones verstoord zijn, en er daardoor geen archeologische sporen meer verwacht kunnen worden, dienen deze zones uitgesloten te worden van het proefsleuvenonderzoek. Indien uit het landschappelijk booronderzoek blijkt dat het archeologisch niveau nog intact kan zijn onder de bebouwing, dient deze bebouwing gesloopt te worden tot het maaiveldniveau. Nadien wordt 10%, van de onderzoekbare oppervlakte, oftewel ca. 2839m², opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 710m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 4 Projectie van de sleuven op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

Figuur 5 Projectie van de sleuven op de meest recente orthofoto uit 2016 (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Gedurende alle fases van het vooronderzoek met ingreep in de bodem, wordt het veldwerk uitgevoerd door een archeoloog met voldoende ervaring in het detecteren en waarderen van (afgedekte) steentijdvindplaatsen.
- In het kader van het landschappelijk booronderzoek dient een aardkundige of assistent-aardkundige aanwezig te zijn, met ervaring met betrekking tot afgedekte bodems en de relatie met steentijdsites.
- Het proefsleuventeam moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zandleemgronden.
- Het proefsleuventeam moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek in zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.